

ALUEIDEN KESTÄVÄN KASVUN JA ELINVOIMAN TUKEMINEN -MÄÄRÄRAHAN JAKAMINEN ÄKILLISEN RAKENNEMUUTOSTILANTEEN HOITOON**Tausta**

Valmet Automotive on saanut päätökseen 16.1.2023 alkaneet muutosneuvottelut, jotka koskivat koko Uudenkaupungin autotehtaan henkilöstöä. Neuvotteluiden tuloksena Valmet Automotive tekee muutoksia toimenkuviin, käynnistää toistaiseksi voimassa olevia lomautusjärjestelyjä sekä irtisanoo työ sopimuksia. Virallisen ilmoituksen mukaan vähennystarve on enintään 940 työntekijää, joista noin puolet toteutetaan toistaiseksi voimassa olevina lomautuksina ja loput irtisanomisina. Autotehtaalla käytiin edelliset muutosneuvottelut keväällä 2022. Tuolloin autotehtaalta irtisanottiin noin 350 työntekijää ja lomautettiin noin 660 työntekijää.

Vapautuva työvoima koostuu isolta osin autonrakentajista (kokoontyö) ja operaattoreista (automatisoidun prosessin valvontatyö). Vähennyksiä kohdistuu kuitenkin myös seuraaviin osaamisiin: työnjohto, logistiikka, prosessiteollisuuden insinööriosaaminen, projektikoordinaatio. Valmet Automotiven oman ilmoituksen mukaan suurin osa sen työntekijöistä on miehiä (75 %) ja lähes 60 % henkilöstöstä on 20–39-vuotiaita.

Suorien vaikutusten lisäksi vähennystarvetta kohdistuu myös muualle. Palveluntarjoajilta saadun tiedon mukaan, ne vähentävät autotehtaan supistumisen myötä noin 10–15 henkilöä. Alihankkijoilta tullaan vähentämään noin 35 henkilöä. Logistiikan alalta arvio henkilöstön vähentämisestä on noin 50 henkilöä.

Autotehdas ja Uusikaupunki

Työvoiman kysyntä on vielä kohtuullisen korkealla tasolla Varsinais-Suomessa ja osa irtisanotuista ja lomautetuista voi nopeastikin saada uutta työtä. Työvoimapula vaikuttaa myös siihen, että kiinnostusta rekrytoida autotehtaalta irtisanottavia työntekijöitä on Varsinais-Suomen ulkopuolellakin, esimerkiksi Uudellamaalla ja Päijät-Hämeessä.

Saadun tiedon mukaan vapautuvasta työvoimasta yli 60 % asuu tällä hetkellä Vakka-Suomessa. Turusta pendelöi noin 17 % sekä Satakunnan puolelta noin 10% vapautuvasta työvoimasta. Uudenkaupungin alueen työllisyystilanteen erityishaasteena on, että noin kolmasosa autotehtaalta työpaikan menettäneistä henkilöistä on vieraskielisiä.

Muutosneuvottelujen myötä Uudenkaupungin autotehtaalla työskentelee vielä noin 1 500 Valmet Automotiven työntekijää. Autoteollisuuden tilanne on viime vuosina vaihdellut. Maailmanpoliittinen tilanne, yhteiskunnalliset ja kuluttajien vaatimukset sekä teknologian kehitys vaikuttavat autoteollisuuden muutoksiin. Muutosneuvotteluissa käsitelty sopeutustarve ei koskenut yrityksen akkuliiketoimintoja.

Uusikaupunki on Varsinais-Suomessa sijaitseva länsirannikon kunta noin 70 kilometrin päässä Turusta. Uudessakaupungissa on noin 15 000 asukasta. Valmet Automotive on kaupungin ja seutukunnan suurin työllistäjä. Seutukuntaan kuuluvat Kustavi, Uusikaupunki, Laitila, Pyhäranta, Taivassalo ja Vehmaa. Autotehtaan vaikutus Uudenkaupungin, Vakka-Suomen ja eteläisen Satakunnan aluetaloudelle on merkittävä. Kokonaisuudessaan autotehtaan irtisanomiset ja lomautukset sekä viime että tänä vuonna ovat merkittävästi heikentäneet alueen työllisyyttä.

Uudenkaupungin talousalueella teollisuus on suurin toimiala ja se vastaa lähes puolta alueen kaikista työpaikoista. Autotehtaan koko suhteessa Uudenkaupungin talousalueeseen on niin suuri, että sen vuodesta 2017 alkanut työpaikkojen määrän kasvu ja toisaalta viime ja tänä vuonna tapahtunut nopea väheneminen on merkittävästi vaikuttanut alueen toimialarakenteen kokonaiskuvaan sekä työllisyyskehitykseen.

Tarkastelu äkillisten rakennemuutostilanteiden arviointikriteerien näkökulmasta

Äkillisellä rakennemuutoksella (ÄRM) tarkoitetaan tilannetta, jossa alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävä työnantaja tai toimiala irtisanoo suuren määrän työntekijöitä kerralla konkurssin tai laajan sopeuttamistoimenpiteen johdosta. Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä sopi ÄRM-tilanteissa käytettävistä kriteereistä 20.10.2020. Tämän jälkeen kriteeristöä on käytetty mm. Kaipolan/Jämsän sekä Veitsiluodon/Kemi-Tornio -tilanteiden arvioinneissa.

Toimintamallin soveltaminen perustuu kokonaisarvioon. Arvioinnissa otetaan huomioon paitsi kokonaistilanteen absoluuttinen ja suhteellinen merkitys kyseessä olevalle alueelle, myös sen kansalliset vaikutukset.

Kriteerit:

- Kyseessä on elinkeinoelämän rakenteiden äkillinen muutos ja uhkaava aluetalouden kriisi, ei yleisen suhdannetilanteen aiheuttama useille aloille kohdentuva työpaikkamenetys.
- Työpaikkamenetyksen kokonaismäärä yrityksessä ja koko tuotantoketjussa/-klusterissa on yhteensä useita satoja ja työpaikkavähennys on alueellisesti kriittinen (suhteellinen merkitys).
- Alueella on jatkuvan elinkeinorakenteen kehittämisen tuloksena uudistumispotentiaalia.
- Valtioneuvoston lisätoimilla ja -rahoituksella voidaan arvioida olevan oleellinen merkitys uudelleentyöllistymisen (myös alueellinen liikkuvuus huomioiden) sekä uuden yritystoiminnan ja työpaikkojen luomisessa.

Uudenkaupungin tilanteessa on kyse uhkaavasta aluetalouden kriisistä. Työpaikkamenetyksen kokonaismäärä on huomattava ja työpaikkavähennys on Vakka-Suomen seutukunnassa kriittinen. Alueella on elinkeinorakenteen kehittämisen tuloksena uudistumispotentiaalia mm. matkailun ja energiasektorin aloilla. Valtioneuvoston lisätoimilla ja -rahoituksella voidaan arvioida olevan oleellinen merkitys uudelleentyöllistymisen (myös alueellinen liikkuvuus huomioiden) sekä uuden yritystoiminnan ja työpaikkojen luomisessa.

Alueella on käynnistetty tilanteen edellyttämät toimet. Varsinais-Suomen liiton johdolla on kokoontunut laaja teollisuuden rakennemuutosryhmä. Sidosryhmätahot Uudenkaupungin kaupungin koordinoimina ovat yhdessä valmisteet toimintasuunnitelman tilanteeseen vastaamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaanotti hakemuksen kesäkuussa 2023.

Momentin 32.30.40 määrärahat

Momentilla 32.30.40 (Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen, siirtomääräraha 3 v.) on jakamatta vuosien 2021 ja 2022 määrärahoja yhteensä enintään 15 484 000 euroa äkillisten rakennemuutostilanteiden hoitamiseen.

Esitys määrärahan jaoksi

Erilaisilla kohdennetuilla ja tilanteen mukaan mitoitetuilla työllisyys-, elinkeino- ja aluekehitystoimenpiteillä sekä muilla vastaavilla toimilla pyritään estämään aluetalouden taantuminen. Toimenpiteillä edistetään uusien työpaikkojen syntymistä, vanhojen uudistumista ja huolehditaan työntekijöiden mahdollisimman nopeasta uudelleentyöllistymisestä.

Lähtökohtana rakennemuutosten hallinnassa on alueen omien toimijoiden vastuu. Alueen hyvä valmistautuminen ja varautuminen lisäävät sen omien ja valtion panostusten vaikuttavuutta äkillisen ja jatkuvan rakennemuutoksen tilanteessa.

Päätöksellä esitetään jaettavaksi momentin 32.30.40 (Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen) **vuoden 2021 talousarvion määrärahaa 2 200 000 euroa** Uudenkaupungin äkillisen rakennemuutostilanteen hoitamiseen. Rahoitus kohdennettaisiin Varsinais-Suomen liitolle.

Lisäksi erillisellä päätöksellä Varsinais-Suomeen kohdennettaisiin jakamattomasta ESR+-rahoituksesta yhteensä 400 000 euroa.

Jaettava rahoitus on tarkoitettu kokonaisuudessaan Vakka-Suomen ja lähialueen äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelman (VN/19227/2023-SAAP-1) toteuttamiseen, alueellisiin T&K-toimiin sekä ÄRM-toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan.